

Report Part Title: Monitorizarea implementării la nivel local a Strategiei de Îmbunătățire a Situației Romilor în județul Iași

Report Title: Monitorizarea implementării la nivel local a Strategiei Guvernamentale pentru Îmbunătățirea Situației Romilor din România

Report Author(s): Open Society Institute

Published by: Open Society Foundations (2004)

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/resrep27144.10>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

JSTOR

Open Society Foundations is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to this content.

Monitorizarea implementării
la nivel local a Strategiei de
Îmbunătățire a Situației Romilor
în județul Iași

GENERALITĂȚI

Județul Iași, situat în Nord-Estul României, are o populație totală de 800.329 locuitori, dintre care 9.624 sunt de etnie romă.¹ Romii din județul Iași locuiesc în 15 comunități rurale și urbane.²

1. Rezumat

În județul Iași implementarea Strategiei nu a contribuit semnificativ la îmbunătățirea condițiilor de viață ale comunităților de romi. Acestea continuă să se confrunte cu probleme mult mai acute decât restul populației, în special legate de sărăcie și discriminare, accesul dificil la educația de calitate, lipsa de locuințe și locuri de muncă, lipsa actelor de identitate și proprietate și accesul limitat la apă potabilă.

La data scrierii acestui raport, județul Iași nu elaborase încă o Strategie la nivel județean. Cu toate acestea, Consilierul Prefectului pentru Problemele Romilor a pregătit pentru 2004 un document ca și „strategie județeană”, dar a făcut acest lucru fără a se consulta cu factorii importanți de la nivel local.³ Totuși, un Birou Județean pentru Romi (BJR în acest text) și Grupuri de Lucru Mixte au fost înființate în județul Iași iar șapte experți locali pentru problemele romilor au fost desemnați. Până acum, activitățile BJR-ului s-au limitat mai mult la discuții decât la acțiuni concrete, iar unii reprezentanți romi au declarat că doar membrii P.R.S.D. sunt invitați la ședințele organizate BJR. Pe lângă acestea, lipsa de resurse și de coeziune a ONG-urilor romi a făcut ca Grupurile de Lucru Mixte să aibă doar un impact limitat.

O problemă importantă semnalată de către cei intervievați a fost că exprimarea imprecisă și inconsistentă a Strategiei a privat implementarea Strategiei de o participare mai largă a romilor la procesul de luare a deciziilor.

Au existat puține inițiative ale autorităților locale de a implementa obiectivele Strategiei în domeniile cheie, cum ar fi construcția de locuințe, protecția socială, sănătatea și pași

¹ Conform recensământului din 2002, date obținute de la Biroul de Statistică al Consiliului Județean Iași; datele filialei locale a P.R.S.D. arată că numărul real de romi este mult mai mare. Masă Rotundă - Iași, 21 nov. 2003.

² Iași (1793 romi — 0,55%), Pașcani (417 — 0,98%), Hârlău (519 — 4,60%), Tg. - Frumos (910 — 6,68%), Ciurea (601 - 10,19%), Dagâta (495 - 10,19%), Grajduri (259 — 7,94%), Lungani (1386 - 27,39%), Mironeasa (329 — 7,61%), Miroslăvesti (603 - 8,53%), Moșca (454 — 8,91%), Podu- Iloaiei (491 — 5,04%), Răducăneni (256 — 3,32%), Stolniceni - Prăjescu (325 — 5,78%), Dolhești (152 — 5,39%).

³ Masă Rotundă - Iași, 21 noiembrie 2003

în economie. Proiectele de succes, cum ar fi formarea de mediatori socio-sanitari, au fost inițiate de ONG-uri romi (Romani CRISS în acest caz). Cel mai important progres a fost înregistrat în domeniul educației, în special cu privire la educația în limba romani și la numărul de absolvenți romi.

2. IMPLEMENTAREA LOCALĂ

2.1 STRUCTURI ADMINISTRATIVE

2.1.1 Biroul județean pentru romi

Biroul Județean pentru Romi a fost înființat în cadrul Prefecturii Iași în aprilie 2001. Membrii BJR sunt Prefectul⁴ județului, Consilierul Prefectului pentru Problemele Romilor, Inspectorul general pentru romi al Inspectoratului Școlar Județean și Directorul Direcției de Sănătate Publică.⁵ În pofida prezenței funcționarilor publici de la nivel înalt în BJR, nu a existat un grad ridicat de sprijin pentru implementarea Strategiei.

Cu toate că organizațiile romilor din Iași au salutat constituirea BJR în 2001, ei nu au fost informați și nu cunosc componența acestei structuri și nici atribuțiile sale. Mai mult, persoane care ar trebui să interacționeze regulat cu personalul BJR nu par să știe despre instituțiile care au reprezentanți în BJR.⁶ Când au fost intervievați în 2003, doi dintre membrii BJR nu știau ce responsabilități au în cadrul acestui birou sau, mai mult decât atât, nu știau sigur dacă fac parte din acest birou.⁷ Spre sfârșitul lui 2003, membrii BJR și membrii Grupului de Lucru Mixt nu au participat la masa rotundă OSI organizată la Prefectura Iași. Doar din partea Inspectoratului Școlar Județean a fost prezent inspectorul școlar pentru romi.⁸

⁴ Ordinul nr. 397/21. 08. 2003.

⁵ Interviuri cu dl. Ștefan Roman - Consilier al Prefectului pentru Problemele romilor, din datele de 24.06.2003 și 03.11.2003)

⁶ Interviuri cu Sava Remus, membru al Grupului de Lucru Mixt, Iași, 19 iunie 2003; Ion Șerban, membru al Grupului de Lucru Mixt, 14 iunie 2003.

⁷ Interviuri cu M. Dumitriu, inspector general al inspectoratului Școlar Județean, membru BJR, 10 iulie 2003; și interviu cu Ștefan Georgescu, reprezentant al Direcției de Sănătate Publică, 9 iulie 2003.

⁸ Masă Rotundă, Iași, 21 noiembrie 2003.

În general, instituția BJR este percepută ca fiind reprezentată de o singură persoană — Consilierul Prefectului pe Problemele Romilor (Consilierul în acest text).⁹ Consilierul este și președinte al Partidei Romilor Social Democrată (P.R.S.D. în acest text) - filiala județeană și director adjunct la Școala Profesională din Târgu-Frumos. El are o experiență îndelungată în câmpul didactic.¹⁰

Consilierul a declarat că nu este mulțumit de gradul de implicare activă a ONG-urilor și a studenților romi, dar că, în schimb, există o bună colaborare cu instituțiile administrației locale și cu celelalte structuri cheie.¹¹ Deși în Strategie nu este prevăzută explicit organizarea unor ședințe, la Iași au loc lunar întâlniri la care participă membrii BJR, reprezentanții comunităților de romi și ai instituțiilor locale, președinții ONG-urilor romi, consilierii locali romi și liderii locali ai Partidei Romilor Social Democrată.¹² Aceste ședințe au în general ca temă de discuție probleme de ordin social, în special cele legate de venitul minim garantat.¹³ Unul dintre experții pentru problemele romilor apreciază că aceste ședințe au un format rigid, în cadrul cărora BJR prezintă rapoarte de activitate focalizate pe numărul de dosare întocmite pentru ajutor social.¹⁴

Potrivit multor membri ai Grupului de Lucru Mixt, prezența la ședințele BJR nu este o prioritate nici pentru persoanele desemnate și nici pentru instituțiile pe care acestea le reprezintă.¹⁵ Participarea organizațiilor neguvernamentale ale romilor este, de asemenea, redusă și, conform declarațiilor unui reprezentant ONG și membru al Grupului de Lucru Mixt, înscrierea în P.R.S.D. este o condiție obligatorie pentru a fi invitat la ședințe.¹⁶ Astfel de acuzații la adresa P.R.S.D. mai există, dar reprezentanții acesteia au

⁹ Interviuri cu Ion Șerban, membru al Grupului de Lucru Mixt, 14 iunie 2003; Acălugăriței Cristina, mediator socio-sanitar în Grajduri, 27 iunie 2003.

¹⁰ Interviuri cu dl. Ștefan Roman, 24 iunie 2003.

¹¹ Interviuri cu dl. Ștefan Roman, 24 iunie 2003.

¹² Masă Rotundă, Iași, 21 noiembrie 2003.

¹³ Interviuri cu dl. Ștefan Roman, 24 iunie 2003.

¹⁴ Interviuri cu Mantu Florin - Grupul de Lucru Mixt, 18 iunie 2003.

¹⁵ Interviuri cu Pop Mariana, inspector școlar pentru romi, Inspectoratul Județean Școlar, membră a Grupului de Lucru Mixt, 8 iulie 2003; Ștefan Georgescu, Direcția de Sănătate Publică, membru BJR, 9 iulie 2003; Mihai Elena, membră a Grupului de Lucru Mixt, Podu-Iloaiei, 21 iunie 2003.

¹⁶ Interviuri cu dl. Dinu Iulian, președinte „Romanitin”, membru al Grupului de Lucru Mixt, 12 iunie 2003.

infirmită că ar exista asemenea practici.¹⁷

Scopul întâlnirilor este evaluarea principalelor nevoi ale comunităților de romi și aplicarea programelor de sprijinire a acestora. De fapt, reprezentanții care au participat la aceste ședințe își declară nemulțumirea în legătură cu neluarea unor decizii concrete pentru soluționarea problemelor și satisfacerea nevoilor romilor prezentate în cadrul ședințelor. Unii reprezentanți au declarat că, în timpul ședințelor, sunt analizate problemele romilor din diversele comunități, dar BJR-ul nu propune soluții sau măsuri concrete pentru rezolvarea lor; toate acestea rămân la nivel de „discuții”. Prin urmare, caracterul mai degrabă formal al întâlnirilor determină neîncrederea participanților în rolul acestei adunări.¹⁸

Biroul Județean pentru Romi întocmește rapoarte regulate pentru Oficiul pentru Problemele Romilor din cadrul Secretariatul General al Guvernului și pentru Direcția de Strategii și Programe a Prefecturii. Din păcate, aceste rapoarte nu prezintă date foarte concrete privind activitățile și programele derulate și, prin urmare, acestea nu pot fi verificate sau evaluate.

Deși una din sarcinile BJR este de a sprijini ONG-urile în dezvoltarea unor proiecte pentru romi, BJR Iași a sprijinit la modul concret doar una dintre organizațiile romilor — Asociația „Șansa Romani” din Târgu-Frumos.¹⁹ La momentul actual sunt în stadiul de derulare două proiecte, iar organizațiile lucrează la elaborarea unor proiecte pentru acordarea de urgență a unor alimente, un proiect cultural și unul privind protecția copilului.²⁰ Mai multe organizații ale romilor acuză acest tip de practică, în care organizații neguvernamentale ne-rome inițiază astfel de proiecte pentru care au nevoie de participarea organizațiilor rome doar pentru îndeplinirea criteriilor de eligibilitate.²¹

¹⁷ Masă Rotundă, Iași, 21 noiembrie 2003.

¹⁸ Interviuri cu Ion Șerban, 24 iunie 2003; Dinu Iulian, 12 iunie 2003; Mihai Elena, 21 iunie 2003; Mantu Florin, 18 iunie 2003.

¹⁹ Președinte este Daniel Roman, consilier BJR în Primăria Târgu-Frumos, profesor de limba romani la Școala „Ion Creangă”.

²⁰ „Stagiu de formare a mediatorilor interculturali de etnie romă”, finanțat de Comisia Europeană. Acest proiect are o durată de un an și parteneri sunt Partida Romilor Social Democrată, Școala Profesională din Târgu-Frumos, Prefectura Iași prin BJR și Asociația „Șansa Romani”. Interviuri cu Roman Ștefan; Cătălina Farcaș, președinte al Asociației „Help!”, 21 iunie 2003.

²¹ Interviu cu dl. Dinu Iulian, președinte „Romanitin”, 12 iunie 2003.

2.1.2 Experți locali pe problemele romilor

În județul Iași există șapte experți locali pentru problemele romilor: la Primăria Iași, la Primăria Târgu-Frumos, la Primăria Ciurea, la Primăria Podu-Iloaiei, la Primăria Lungani, la Primăria Hârlău și la Primăria Holboca.²² Deși există o Adresă a Prefecturii Iași către Primăria Pașcani de numire a d-nei Gabriela Prodănescu în postul de expert local pentru problemele romilor²³ nimeni nu a fost angajat în acest post deoarece primarul a refuzat sistematic ocuparea acestei funcții în instituția sa.²⁴

În fișa postului experților locali, la îndatoriri se menționează ca acesta “are obligația de a se implica activ în relația dintre administrația publică locală și comunitățile de romi în vederea aplicării Strategiei de Îmbunătățire a Situației Romilor”.²⁵ Toți experții locali din județul Iași sunt angajați ca funcționari publici, neluând însă parte la procesul decizional din administrația publică locală ce îi afectează pe romi, activitatea lor principală fiind aceea de a întocmi dosare pentru venitul minim garantat, sau pentru alte forme de ajutor social.²⁶

Teoretic, majoritatea obiectivele generale ale Strategiei sunt în cea mai mare parte a lor bine stabilite, dar în aplicare există o lipsă considerabilă a detaliilor. De exemplu, prevederile referitoare la obiectivul includerii liderilor comunităților de romi în procesul decizional nu au mecanismul de implementare enunțat explicit.²⁷ Mai mult, din punct de vedere juridic și administrativ, prevederile Strategiei sunt confuze în privința experților locali, ceea ce creează contradicții între Strategie și alte norme în vigoare, cum ar fi Legea nr. 215/2001 a Administrației Publice Locale.²⁸ Un expert pe probleme

²² Vasiliu Vasile: „Printr-o Hotărâre a Prefecturii Iași am fost trimis la Holboca pentru a ocupa postul de CLR, însă primarul de acolo nu a fost de acord. Ulterior, am fost trimis la Grajduri, însă primarul de acolo are o atitudine discriminatorie, secretara sa dându-mă afară din birou. Cu toate acestea, am lucrat ca voluntar trei luni, suportând eu însumi toate cheltuielile” — Masă Rotundă, Iași, 21 Noiembrie 2003.

²³ Adresa nr. 9601/2.06.2003.

²⁴ Interviu cu dl. Ștefan Roman, 24 iunie 2003.

²⁵ Fișa postului dlui consilier Sava Remus - Primăria municipiului Iași.

²⁶ Mantu Florin, Mihai Elena, Sava Remus, CLR.

²⁷ Interviu cu dl. Iulian Dinu, 12 iunie 2003.

²⁸ Legea nr. 215/2001 a Administrației Publice Locale, art. 30 — „(1) calitatea de consilier este incompatibilă cu: b) calitatea de funcționar public în aparatul propriu de specialitate al autorităților administrației publice centrale și locale...” Cu toate acestea, Strategia menționează în Secțiunea VIII. 4 că experții locali pot avea alte funcții pe lângă cea de expert pentru problemele romilor. Interviu cu dl. Romeo Chelaru - director al cabinetului prefectului, jurist, 24 iunie 2003.

juridice interviuat în această privință a subliniat neclaritățile datorate textului ambiguu al Strategiei, în primul rând folosirea inconsistentă și interșanjabilă a termenilor „expert” și „consilier”.

Aceste neconcordanțe ale textului Strategiei le oferă autorităților locale posibilitatea de a interpreta prevederea de angajare a unui expert local în sensul convenabil lor.²⁹ Unde experți locali au fost angajați, în multe cazuri un funcționar ne-rom preia pur și simplu noua denumire și responsabilitățile adiționale pentru a ocupa postul. În alte cazuri, romii nominalizați de BJR sunt angajați de Primărie ca funcționari publici.³⁰ Totuși, nici măcar în aceste cazuri liderii romi nu sunt total implicați în „procesul de luare a deciziilor politice cu impact asupra vieții economice și sociale a comunităților de romi”³¹.

2.1.3 Grupul De Lucru Mixt

Grupul de Lucru Mixt al BJR Iași s-a înființat prin Hotărârea nr. 331, la data de 11 septembrie 2001. Grupul de Lucru Mixt cuprinde reprezentanți ai ONG-urilor rome³² și ai instituțiilor locale³³, lideri locali ai P.R.S.D. și experți locali pentru romi.

Rolul societății civile a romilor, precum și colaborarea acesteia cu instituțiile locale, este perceput ca fiind determinant în implementarea măsurilor prevăzute de Strategie.³⁴ În județul Iași, o reală problemă în implementarea Strategiei este lipsa coeziunii dintre diferitele organizații neguvernamentale ale romilor, inclusiv P.R.S.D. Datorită acestei colaborări dificile, se resimte lipsa unui punct de vedere unitar în dialogul cu instituțiile administrației publice locale.

Întâlnirile Grupului de Lucru sunt doar un vehicul pentru colaborarea dintre organizațiile societății civile și nu există nici un proiect comun rezultat în urma unui

²⁹ Vezi cazurile Vasiliu Vasile (primarii din Holboca și Grajduri) și Prodănescu Gabriela (primarul din Pașcani).

³⁰ Interviu cu dl. Romeo Chelaru - director al cabinetului prefectului, jurist, 24 iunie 2003.

³¹ Interviu cu dl. Romeo Chelaru - director al cabinetului prefectului, jurist, 24 iunie 2003.

³² Ion Șerban - Asociația Culturală „Barbu Lăutaru”, Dinu Iulian - Asociația Tinerilor și Studenților Romi „Romanitin”, Sava Adolf - Fundația „Romani”.

³³ Dr. Todosiciuc Vicuța, Direcția de Sănătate Publică, inspector școlar pentru romi; d-na Pop Mariana, Inspectoratul Școlar Județean; dl. Penciu, Direcția Generală pentru Protecția Drepturilor Copilului; d-na Onuțu, Inspectoratul Județean de Poliție; dl. Bogdan Bârleanu, Direcția pentru Cultură.

³⁴ Interviu cu dl. Iulian Dinu, 12 iunie 2003.

parteneriat între organizații ale romilor.³⁵ Numărul proiectelor și programelor inițiate de ONG-urile romilor din Iași în vederea îmbunătățirii situației romilor este foarte scăzut, dar există însă parteneriate importante cu organizații ne-rome sau cu asociații și fundații bine dezvoltate din București sau Cluj.³⁶

De cele mai multe ori, reprezentanții romilor justifică această stare de fapt prin lipsa de resurse financiare, umane, informaționale și logistice.³⁷ Deși organizațiile romilor au posibilitatea de a accesa fonduri de la finanțatori interni și externi, accesul le este de fapt limitat de lipsa informării în timp util și mai ales de faptul că nu au persoane pregătite în cadrul organizațiilor pentru a solicita aceste fonduri³⁸. Romii reclamă, de asemenea, dificultatea procedurilor de aplicare pentru fondurile Phare și condițiile de eligibilitate considerate restrictive de către asociațiile mai nou înființate sau de dimensiuni reduse, așa cum sunt în general ONG-urile din această zonă a țării.³⁹

Nici din partea instituțiilor publice locale nu există capacitate ridicată de accesare a fondurilor Phare, aceeași lipsă a resurselor fiind invocată de toate instituțiile ca fiind un impediment în implementarea Strategiei.⁴⁰

2.2 Construcții de locuințe

La nivelul județului Iași nu se poate vorbi de existența unei strategii reale privitoare la îmbunătățirea condițiilor de locuit ale romilor. Zonele locuite de romi se află de cele mai multe ori la marginea orașelor, unde nu există infrastructură: drumurile nu sunt asfaltate, accesul la apă curentă, gaz, curent electric etc este minim.⁴¹ Casele în care trăiesc romii sunt construite de cele mai multe ori fără autorizații și pe terenuri ce nu le aparțin; spre exemplu, în localitatea Zănea există un număr de 159 de case din care doar patru au titluri de proprietate pentru teren și nici una nu are autorizație de

³⁵ Interviu cu dl. Ion Șerban, președinte al Asociației Culturale „Barbu Lăutaru”, 14 iunie 2003.

³⁶ Interviu cu dl. Dinu Iulian, președinte „Romanitin”, 12 iunie 2003; Ion Șerban, președinte Barbu Lăutaru.

³⁷ Interviu cu dl. Ion Șerban, 14 iunie 2003.

³⁸ Interviu cu dl. Sava Adolf, 12 iulie 2003.

³⁹ Masă Rotundă, Iași, 21 noiembrie 2003.

⁴⁰ Interviuri cu Sava Remus, membru al Grupului de Lucru Mixt, Iași, 19 iunie 2003; Ștefan Georgescu, Direcția Județeană de Sănătate Publică, 9 iulie 2003; Sava Adolf, președinte P.R.S.D Iași, 12 iulie 2003.

⁴¹ Interviu cu Liliana Florea, Târgu-Frumos, aprilie 2003.

construcție.⁴² În general, numărul de persoane care locuiesc sub același acoperiș este dublu față de medie.⁴³

Există o bază de date privind situația locuințelor din comunitățile de romi, urmând ca în viitor să se întreprindă și acțiuni concrete. Până în prezent, doar un mic număr de romi a beneficiat de ajutor oficial; cu toate acestea, autoritățile locale consideră că au progresat.⁴⁴

2.3 Protecție socială

Datorită numărului mare de persoane care nu au un loc de muncă și nici alte surse de venit, majoritatea romilor din Iași beneficiază de prevederile legii privind venitul minim garantat, precum și de alte forme de ajutor din partea statului precum alocații de stat pentru copii, ajutoare de urgență și pensii.⁴⁵

Referitor la situația aplicării legii venitulului minim garantat, s-a semnalat că, pe timp de vară, romilor le este oprită o parte din suma garantată de stat pe motivația fiind că ar munci ocazional, deși nu există documente care să demonstreze că beneficiarii au alte surse de venit.⁴⁶

Există numeroase situații în care romii nu se pot bucura de anumite drepturi din cauza lipsei actelor de identitate sau actelor de stare civilă.⁴⁷ Fără acte de proprietate pentru teren, romii nu pot avea adresa de domiciliu care este o condiție obligatorie pentru multe forme de ajutor social. Persoanele necăsătorite oficial și minorii fără certificate de naștere au acces dificil, dacă nu chiar imposibil la anumite forme ajutoare, bunuri și servicii, inclusiv cele medicale.⁴⁸ Dificultatea procedurilor juridice, timpul și costul necesare obținerii actelor îi pot descuraja pe romi în urmărirea drepturilor lor. Apreciera Consilierului Prefectului este că situația a fost îmbunătățită prin eforturile de informare a populației rome cu privire la beneficiile sociale, drepturile și obligațiile sale.⁴⁹

⁴⁴ Interviu cu dl. Ștefan Roman, consilier BJR, 24 iunie 2003.

⁴⁵ Interviu cu Mantu Florin, expert local pentru problemele romilor, Ciurea, asistent social, 18 iunie 2003.

⁴⁶ Cătălina Fărcaș, Masă rotundă, Iași, 21 noiembrie 2003.

⁴⁷ Interviu cu Daniel Roman, asistent social, membru al Grupului de Lucru Mixt, Târgu-Frumos, 16 aprilie 2003.

⁴⁸ Interviu cu Ion Șerban, asistent social la Centrul de Primire Minori în Regim de Urgență (14 iunie 2003).

⁴⁹ Interviu cu dl. Ștefan Roman, consilier BJR, 24 iunie 2003.

Județul Iași găzduiește un număr mare de asistenți sociali romi absolvenți ai facultății de profil, a căror expertiză este o sursă prețioasă pentru comunitățile de romi. Mai mult decât atât, majoritatea consilierilor romi din Primărie sunt de profesie asistenți sociali și sunt pregătiți să furnizeze populației informațiile necesare pentru a facilita accesul la drepturile care li se cuvin prin lege.⁵⁰

Un ONG local, „Alternative Sociale”, a organizat un proiect care avut și un obiectiv referitor la oferirea de asistență în obținerea actelor de identitate pentru romi. Mai mult de 50 de romi au beneficiat, timp de șase luni, de sprijin în cadrul acestui proiect.⁵¹

2.4 Sănătate

Din structura Biroului Județean pentru Romi face parte și Directorul Direcției de Sănătate Publică Iași, dar, când a fost intervievat, acesta a declarat că nu cunoaște ce responsabilități are ca membru BJR. Potrivit Directorului, nu sunt planificate programe de sănătate pentru romi deoarece „rezolvarea necazurilor tuturor, indiferent de etnie, va rezolva și problema minorităților”.⁵²

Foarte puține măsuri au fost inițiate de autoritățile locale în domeniul sănătății⁵³. Singura măsură concretă identificată la această dată în domeniul sănătății este proiectul organizației Romani CRISS din București, în parteneriat cu Ministerul Sănătății și Familiei, privind formarea de mediatori socio-sanitari. În urma derulării acestor cursuri, în Iași au fost angajați opt mediatori socio-sanitari. Ulterior, numărul acestora a scăzut, deși prezența lor în cele 15 comunități de romi este vitală.⁵⁴

Conform unui reprezentant al organizației Romani CRISS, la nivel local s-a colaborat în acest proiect cu Partida Romilor Social Democrată care a identificat și recomandat cursantele, dar acest nivel de colaborare a fost nesatisfăcător.⁵⁵ Lipsa de monitorizare și de persistență a Biroului Județean pentru Romi a fost de asemenea nesatisfăcătoare.

⁵⁰ Interviuri cu Mantu Florin, expert local pentru problemele romilor, Ciurea, 18 iunie 2003; Sava Remus, membru al Grupului de Lucru Mixt Iași, 19 iunie 2003; Ștefan Roman, consilier BJR, 24 iunie 2003.

⁵¹ Proiect finanțat în cadrul Fondului de Parteneriat pentru Romi, în 2001.

⁵² Interviu cu Dr. Georgescu, director al Direcției Județene de Sănătate Publică, 8 iulie 2003.

⁵³ Interviu cu Dr. Todosiciuc Vicuța, Direcția Județeană de Sănătate Publică, 8 iunie 2003.

⁵⁴ Interviuri cu Dr. Todosiciuc Vicuța, Direcția Județeană de Sănătate Publică, 8 iunie 2003; Mihai Elena, expert local pentru problemele romilor, Podu-Iloaiei, 21 iunie 2003.

⁵⁵ Mariana Buceanu, coordonator al departamentului de sănătate, Romani CRISS, interviu telefonic pe 8 iunie 2003.

Mediatorii socio-sanitari au contribuit la îmbunătățirea numărului de vaccinări și au realizat o imagine mai detaliată a situației de sănătate din comunitățile de romi.⁵⁶ În urma acestui proiect există o bază de date referitoare la persoanele cu HIV, TBC, diabet și cancer. O scurtă perioadă de timp s-a făcut și planing familial, dar s-a renunțat la acest gen de activități deoarece mediatoarele sanitare se simțeau jenate să discute despre metode contraceptive în comunitate.⁵⁷

Deși există mici disfuncționalități de ordin administrativ, există speranța ca mediatorii să ajute la clarificarea acestor probleme, mai ales că, atât populația cât și autoritățile locale au conștientizat în cele din urmă importanța prezenței mediatorilor în comunitățile lor.⁵⁸ De asemenea, este pozitiv faptul că numărul mediatorilor socio-sanitari angajați în județul Iași este superior celui din alte județe ale țării.

2.5 Inițiative economice

În Iași, la Bursa Locurilor de Muncă pentru Romi au fost disponibile 469 de locuri de muncă pentru 512 solicitanți. Bursa a avut succes: 69 de persoane și-au găsit un loc de muncă, județul Iași clasându-se pe locul al treilea în țară între județele care au organizat asemenea burse.

Agenția „Împreună”, în colaborare cu Asociația Studenților și Tinerilor Romi „Romanitin”, Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă, S.C. Romar S.R.L. și Centrul de Calificare a Adulților și Consultanță în Legislația Muncii au colaborat pentru a implementa un proiect cu finanțare Phare, „Facilitarea accesului romilor pe piața muncii.” Prin intermediul acestui proiect au fost calificate 41 de persoane în diverse meserii;⁵⁹ cu toate acestea, până la această dată nici o persoană beneficiară a acestui proiect nu a fost angajată.⁶⁰

În anul 2000, organizația „Alternative Sociale” a inițiat un proiect mai complex pentru romii din cartierul Păcureni al municipiului Iași, finanțat în cadrul Fondului de Parteneriat pentru Romi. Partenerii proiectului au fost Asociația Culturală „Barbu Lăutaru”, Școala primară „Elena Cuza”, Școala primară „Alexandru cel Bun” și Centrul de Formare a Adulților. Cursuri de reparații încălțăminte și deprinderea de abilități de

⁵⁶ Interviu cu Cristina Acălugăriței, mediator socio-sanitar în Grajduri, 27 iunie 2003.

⁵⁷ Interviu cu Dr. Todosiciuc Vicuța, Direcția Județeană de Sănătate Publică, 8 iunie 2003.

⁵⁸ Interviu cu Dr. Todosiciuc Vicuța, Direcția Județeană de Sănătate Publică, 8 iulie 2003.

⁵⁹ Interviu telefonic cu Roxana Acojocăriței, monitor, Agenția „Împreună”, 4 iulie 2004.

⁶⁰ Interviu cu Dinu Iulian, președinte al Romanitin, partener local, 12 iunie 2003.

prelucrare a metalului au fost planificate pentru 15 tineri romi, dar, după niște întârzieri, comunitatea de romi a sugerat că un curs de producători de împletituri ar fi mai de succes pe piață, astfel că s-a făcut schimbarea cursului. La sfârșitul celor două luni de curs ei au fost pregătiți să obțină o diplomă. 12 copii au fost instruiți de către un aurar rom din comunitate cum să prelucraze metalul. Pe tot parcursul acestui proiect, colaborarea cu partenerii romi a fost limitată doar la implicarea unui profesor rom pentru copii. O mai activă implicare a partenerului rom și a comunității ar fi fost o condiție esențială pentru continuarea acestui proiect comunitar.⁶¹ La doi ani de la finalizarea acestui proiect, nici o persoană beneficiară a acestor cursuri nu a fost angajată.⁶²

În anul 2000, 20 de tineri romi au obținut o diplomă de lucrător pentru administrația publică în cadrul unui proiect sponsorizat de o fundație internațională, însă până la această dată nici unul dintre ei nu a fost angajat la nivelul instituțiilor publice.

În județul Iași nu există programe de stimulare a meseriilor tradiționale, de finanțare pentru activități economice în comunitățile de romi, nici programe de creștere a accesului romilor la activități de producție agricolă sau de obținere de credite pentru I.M.M.-uri. Deși s-au solicitat locuri de muncă pentru femeile rome, acestea nu s-au acordat. Proiectul inițiat de Asociația „Help!” și sprijinit de Consiliul Local și de Asociația „Șansa Romani” are ca obiectiv angajarea a 20 de femei de etnie romă într-o secție de croitorie, valoarea proiectului fiind de 2,7 miliarde lei.⁶³ Acest proiect este finanțat cu fonduri ale Guvernului României gestionate de Oficiul pentru Problemele Romilor din cadrul Secretariatului General al Guvernului.

2.6 Justiție și ordine publică

În cursul anului 2002, între Biroul Județean pentru Romi și Inspectoratul Județean de Poliție Iași a fost semnat un protocol de colaborare.⁶⁴ Acest protocol prevede realizarea de întâlniri lunare sau trimestriale între reprezentanți ai Poliției și lideri ai comunităților de romi cu scopul de a preveni infracționalitatea. În comunitățile de romi, președinții locali ai Partidei Romilor Social Democrați conlucrează cu Poliția pentru a preîntâmpina evenimentele neplăcute, iar reprezentantul IPJ în Grupul de Lucru Mixt participă trimestrial la vizite în comunități pentru activități de educație juridică.⁶⁵

⁶¹ Interviu cu Florin Moisă, președinte executiv al CRCR Cluj, 3 noiembrie 2003.

⁶² Interviu cu Florin Mantu, voluntar în proiect, 9 noiembrie 2003.

⁶³ Interviu cu Ștefan Roman, 3 noiembrie 2003.

⁶⁴ Protocol Poliție nr. 4385 / 5.03.2002.

⁶⁵ Interviu cu Ștefan Roman, 3 noiembrie 2003.

A fost încheiat, de asemenea, un protocol de colaborare și cu Jandarmeria, care stipulează colaborarea dintre această instituție și comunitățile de romi.⁶⁶ În privința recrutării romilor în cadrul forțelor de poliție sau jandarmerie nu s-a putut face nimic concret, dar aceste instituții au afirmat că, atunci când vor fi disponibile locuri, vor angaja romi și îi vor trimite la specializări.⁶⁷

2.7 Protecția copilului

Mai multe inițiative destinate îmbunătățirii activităților de protecție a drepturilor copilului au fost derulate; printre acestea, angajarea de tineri romi în instituții de protecție a copilului, cum ar fi „Centrul de primire minori în regim de urgență” din cadrul Direcției Generale de Protecție a Drepturilor Copilului Iași.⁶⁸ În 2003, două tinere absolvente în domeniul asistenței sociale, de etnie romă, au fost angajate ca asistenți sociali în Direcțiile de Protecție a Drepturilor Copilului Iași și Târgu-Frumos.⁶⁹

Tradițiile comunităților de romi au ajuns să fie în atenția internațională în 2003, când fiica minoră a unui lider rom s-a căsătorit în cadrul unei ceremonii fastuoase. Mulți romi din Iași sprijină acest obicei al căsătoriei la vârste precoce, deoarece se consideră a fi benefică atâta timp cât în rândul comunității lor nu se înregistrează cazuri de divorț, de abandon sau de familii monoparentale.⁷⁰

2.8 Educație

În județul Iași există un inspector școlar pentru romi angajat cu jumătate de normă, iar reprezentantul Inspectoratului Școlar Județean face parte din BJR. Inspectorul școlar pentru romi a ținut să sublinieze faptul că, datorită programului guvernamental „Laptele și cornul”, s-a înregistrat o creștere a frecvenței școlare în rândul elevilor romi. La aceasta a contribuit în mare măsură și distribuirea rechizitelor necesare elevilor proveniți din familii defavorizate.⁷¹

⁶⁵ Interviu cu Ștefan Roman, 3 noiembrie 2003.

⁶⁶ Protocol Jandarmerie nr. 281.789 / 24.10.2002

⁶⁷ Interviu cu Ștefan Roman, 3 noiembrie 2003.

⁶⁸ Interviu cu Ion Șerban, 14 iunie 2003.

⁶⁹ Ferariu Geanina în Iași, Sângheorghe Veronica în Tg.-Frumos. Interviu cu dl. Roman Ștefan, 3 noiembrie 2003.

⁷⁰ Interviu cu Mantu Florin, membru al Grupului de Lucru Mixt, asistent social Ciurea, 9 noiembrie 2003.

⁷¹ Interviu cu Pop Mariana, inspector școlar pentru romi, I.S.J. Cluj, 10 noiembrie 2003.

Predarea în școală a limbii romani a avut succes în județul Iași. Există 11 profesori de limba romani în județ, absolvenți ai sistemului de învățământ la distanță derulat de Universitatea București și C.R.E.D.I.S. Acești institutori romi predau în zece școli din mediul rural și șase din mediul urban. În anul curent, 63 de elevi romi din județul Iași au participat la Olimpiada națională de limba romani. Există, de asemenea, un cerc metodic pentru limba romani care se reunește lunar. În octombrie 2003, profesorii de limba romani au avut o întâlnire cu elevii romi și au discutat diferite probleme curente, inclusiv modul cum au fost primiți în școli. Printre problemele aduse în discuție de către elevi s-au regăsit cu preponderență cele de ordin material, respectiv plata taxelor pentru cămin și cantină a celor proveniți din mediul rural.⁷²

În anul școlar 2003-2004, au fost alocate pentru elevii romi 46 de locuri în licee și 60 în școli de arte și meserii. Cu toate acestea, numărul locurilor ocupate a rămas mic: doar 25 dintre acestea au fost ocupate de către elevii romi.⁷³

Deși toată lumea e de acord că numărul de licențiați și studenți romi în facultățile din Iași a crescut,⁷⁴ nu există în prezent o situație a numărului de studenți sau absolvenți romi din centrul universitar ieșean care activează în beneficiul comunităților de romi.⁷⁵

2.9 Cultură și culte

Inspectorul pentru cultură din cadrul Direcției pentru Cultură și Patrimoniu a făcut parte inițial din Grupul de Lucru Mixt, dar datorită neimplicării sale în activități culturale destinate romilor, nu a mai fost solicitat de către BJR.⁷⁶

Consilierul Prefectului pentru Problemele romilor a declarat că în fiecare an de Ziua Minorităților este sprijinit de Prefectură și Consiliul Județean în organizarea manifestărilor destinate afirmării culturii și identității romilor. De altfel, Consilierul afirmă că cea mai importantă realizare a BJR este „implicarea în problemele sociale și culturale”. În anii anteriori, patru dintre ONG-urile romi din Iași au derulat activități culturale: „Barbu Lăutaru”, „Romanitin”, Asociația „Romani” și Partida Romilor Social

⁷² Interviu cu Pop Mariana, inspector școlar pentru romi, I.S.J. Cluj, 10 noiembrie 2003.

⁷³ Situația locurilor ocupate de elevii romi în anul 2003: Liceul „Ion Neculce” din Târgu-Frumos - 5 elevi, Școala Profesională din Târgu-Frumos - 1 elev, Grup Școlar „Unirea” din Pașcani - 3 elevi, Liceul Economic Nr. 1 Iași - 2 elevi, Liceul cu Program Sportiv Iași - 1 elev, Școala Normală Iași - 6 elevi, Grup Școlar „Anghel Sallini” Iași - 1 elev, Grup Școlar „Virgil Madgearu” Iași - 6 elevi. Interviu cu d-na Pop Mariana, 10 noiembrie 2003.

⁷⁴ Interviu cu Ion Șerban, 14 iunie 2003.

⁷⁵ O bază de date cu studenții romi, neactualizată și incompletă însă.

⁷⁶ Interviu cu Ștefan Roman, 24 iunie 2003.

Democrată. În 2003, de Ziua Minorităților s-a organizat un spectacol finanțat de P.R.S.D. și o expoziție la Palatul Culturii⁷⁷. De asemenea, s-au organizat spectacole la care muzica a fost asigurată de orchestra Asociației Culturale „Barbu Lăutaru”.⁷⁸

Tematica romă este rareori prezentată la nivelul posturilor de radio sau TV din Iași, cu toate că uneori romii sunt invitați la diverse emisiuni. Consilierul a avut mai multe apariții la televiziune și radio. La postul „Radio Iași” există o emisiune intitulată „Dialog intercultural”, în cadrul căreia toate minoritățile au un spațiu de emisie, inclusiv romii.⁷⁹ Ziarele locale scriu în permanență despre romi și nu doar lucruri negative. De curând s-a scris despre apropiata implementare a unui proiect inițiat de Guvern pentru instruirea consilierilor romi din prefecturile a opt regiuni din țară; acest proiect ar urma să înceapă în ianuarie 2004 și va avea o durată de doi ani.⁸⁰

2.10 Participare publică

La nivelul județului Iași nu există nici un reprezentant rom ales într-o funcție publică. În toate posturile ocupate de romi în instituțiile administrației locale sunt numite persoane recomandate de Partida Romilor Social Democrată, singura organizație a romilor cu orientare politică din județ. Dominația P.R.S.D. îi nemulțumește pe reprezentanții societății civile, care reclamă faptul că numirea în funcții se face pe criterii politice, prioritar criteriului competenței.⁸¹

Filiala județeană a Partidei Romilor Social Democrate nu este înregistrată juridic, formațiunea fiind condusă de la biroul central din București. În consecință, această filială nu poate participa la competiția în cadrul diverselor programe de finanțare, inclusiv cele ale Uniunii Europene. De asemenea, nu poate dezvolta expertiza necesară și resursele umane necesare pentru implementarea Strategiei.

2.11 Comunicare și implicare civică

La referendumul pentru votarea noii Constituții a României, județul Iași s-a clasat pe ultimul loc pe țară în ceea ce privește participarea la vot, cu doar 9,6%. Singura localitate ieșeană unde toți cetățenii au votat pentru aprobare legii fundamentale a fost

⁷⁷ Interviu cu Dinu Iulian, președinte al Romanitin, 12 iunie 2003.

⁷⁸ Interviu cu Ion Șerban, 14 iunie 2003.

⁷⁹ Masă Rotundă, Iași, 21 noiembrie 2003.

⁸⁰ Interviu cu Ștefan Roman, 3 noiembrie 2003.

⁸¹ Interviu cu Dinu Iulian, președinte al Romanitin, 6 iunie 2003.

localitatea Zanea, comunitate de romi tradiționali.⁸²

În general, cele mai multe dintre activitățile inițiate de grupuri ale societății civile au avut ca scop creșterea participării publice și conștientizarea civică. În anul 2001, Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi Cluj, în colaborare cu Asociația Tinerilor și Studenților Romi „Romanitin” a dezvoltat campania de informare „Apără-ți drepturile!” în legătură cu noua legislație anti-discriminare.⁸³ În același an, Romanitin, Romani CRISS și Minority Rights Group International au desfășurat „Programul RIPPLE” care a avut și o componentă de monitorizare a respectării drepturilor omului la nivel local.⁸⁴ Ca urmare a unor sesizări ale romilor, monitorii locali și Romani CRISS⁸⁵ au organizat o acțiune de „testare” a posibilelor cazuri de discriminare în discotecile din municipiu. Studenților romi li s-a interzis accesul în trei discoteci dintre cele cinci testate, iar Romani CRISS și Romanitin au înaintat o acțiune în justiție împotriva proprietarilor. În prezent, aceștia sunt implicați în două procese la Tribunalul Județului Iași.⁸⁶

Cu toate că au existat cazuri de discriminare față de romi, oficialii intervievați au afirmat că „nu există discriminare în Iași”.⁸⁷ În același timp, romii din comunități declară că ei nu au întotdeauna acces la serviciile publice, uneori fiindu-le îngădit accesul chiar și în instituții de interes public.⁸⁸

Populația de romi din Iași nu-și cunoaște suficient drepturile și nici atribuțiile specifice instituțiilor sau funcționarilor cărora li se adresează cu diverse probleme.⁸⁹ Se observă o lipsă de încredere în aceste instituții, bazată pe atitudinea discriminatorie a funcționarilor la adresa lor, situație cu care s-au confruntat adesea.⁹⁰

⁸² Informații din publicația electronică „Info Rom”, nr. 675 / 20. 10. 2003.

⁸³ Interviu cu Dinu Iulian, președinte al Romanitin, 6 iunie 2003.

⁸⁴ Monitorii în cadrul departamentului Drepturile Omului: Ferariu Luiza, studentă Administrație Publică și Laura Constantin, studentă Drept.

⁸⁵ Mădălin Morteau, student la Drept, asistent al departamentului Drepturile Omului - Romani CRISS.

⁸⁶ Detalii în publicația „Practici pozitive: jurisprudența internațională privind discriminarea romilor în accesul la locuri publice”, Dezideriu Gergely, 2002 - pag. 33.

⁸⁷ Interviu cu roman Ștefan, consilier BJR, președinte al filialei județene P.R.S.D., 24 iunie 2003; Sava Adolf, președinte al Asociației Romani, președinte Municipal al P.R.S.D., 12 iulie 2003.

⁸⁸ Interviu cu Mihai Elena, 21 iunie 2003; Lăzărică Costică, vice președinte al P.R.S.D. — Pașcani, 21 iunie 2003.

⁸⁹ Interviu cu Mihai Elena, membră a Grupului de Lucru Mixt Podu-Iloaiei, 21 iunie 2003.

⁹⁰ Monitor ERRC/CRCR Laura Constantin, extras din Raportul ERRC/CRCR martie 2003.